

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑

The Way for Development Working by Following the Four Sanghahavattus,
Teacher of School Under Phranakhon Si Ayutthaya Primary
Educational Service Area Office 1

จิรัชญา เกติมุล Chirachaya Kerdmoon^๑

สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon^๒

ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsung^๓

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน of ครู และ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประกอบด้วยการแจกแบบสอบถามครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๑๓ คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับการปฏิบัติงาน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านทาน และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปิยวาจา และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีสภาพการปฏิบัติงานสูงสุด ได้แก่ ให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาการสอนของตนเอง

๒. การปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕ คือ ด้านทาน ด้านปิยวาจาและด้านสมานัตตา และด้านที่ไม่แตกต่างกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติคือ ด้านอรรถจริยาและประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า ๑๐ ปี และที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไปมีการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

^๑สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕ คือ ด้านทาน และด้านปิยวาจา และด้านที่ไม่แตกต่างกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตา

๓. สถานศึกษาควรมีการนำแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน ไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาดังนี้

๑) การพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านทาน : มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้ ครูควรให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ดังนั้น การทำงานจะต้องช่วยเหลือกันแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึง การมีน้ำใจที่ดีต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

๒) การพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านปิยวาจา : มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้ ครูควรใช้วาจาประสานไมตรี การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ พูดหรือ เจรจกกันด้วยไมตรี และความปรารถนาดีต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

๓) การพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านอรรถจริยา : มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้ ครูควรปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ ชัดเกลาคจิตใจของตนให้เบาบางจากการเป็นคนเห็นแก่ตัว เป็นคนโลภมาก เป็นคนโกรธมาก มาเป็นผู้ที่สามารถจะเสียสละประโยชน์ของเราเองด้วยการช่วยเหลือคนอื่น

๔) การพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านสมานัตตา : มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้ ครูควรร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ผู้ทำงานร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพนับถือ และนำไปความร่วมมือช่วยเหลือ การทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

คำสำคัญ : การพัฒนา, สมรรถนะ, หลักสังคหวัตถุ ๔

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the work condition according to the principle of Sangahavatthu of teachers under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1, Phranakhon Si Ayutthaya province, 2) to compare the work condition according to the principle of Sangahavatthu of teachers under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 classified by genders and work experiences, and 3) to propose a guideline for the development of teachers' work in accordance with the principle of Sangahavatthu of teachers under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1. The data in this survey research were collected by questionnaires from 313 teachers in schools under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1, Phranakhon Si Ayutthaya province and analyzed by mean and standard deviation. The research results were presented in tabular forms with descriptions.

The research results showed that:

1. The work condition according to the principle of Sangahavatthu of teachers in schools under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 was at the high level overall and in aspect. The maximum level was on Giving and academic development to improve teaching and learning, and the minimum level was on Kindly Speech.

2. The work condition according to the principle of Sangahavatthu of teachers in schools under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 with different genders was different in Giving, Kindly Speech and Useful Conduct with a significant statistic figure at 0.05. The work condition of teachers with below and above 10 years work experiences was different in Giving and Kindly Speech with a significant statistic figure at 0.05.

3. The schools should apply the guideline for the development of teachers' work in accordance with the principle of Sangahavatthu of teachers under the Office of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 as follows:

1) The work development with Giving; Teachers should sacrifice or share their benevolence for the benefit of other teachers, colleagues and their students.

2) The work development with Kindly Speech; Teachers should use polite and friendly words in communication with other teachers, colleagues and students, and they should avoid using rude, aggressive, and vulgar expressions with anyone.

3) The work development with Useful Conduct; Teachers should act in a way beneficial to others, give assistances to others in the scope of one's own capability, and refine the mind from lust, hatred and delusion in order to sacrifice themselves to others.

4) The work development with Even and Equal Treatment; Teachers should behave themselves consistently and treat other teachers, colleagues and students suitable to situations and their status.

Keywords : The development, Competency, The Four Sanghahavattus.

บทนำ

จากสภาวะการณ์ในปัจจุบันทำให้ยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและ วัฒนธรรม และ ตลอดจนเวลาที่เปลี่ยนแปลงขององค์กรทั้ง ภายในและภายนอกองค์กร ภายในองค์กรมีการเปลี่ยนแปลง เช่น องค์กรต้องมีการฝึกอบรมเพื่อ พัฒนาบุคลากรให้มี ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ที่สูงขึ้น หรือหากองค์กรต้องปรับลดขนาดลง การพัฒนาบุคลากรก็ยังมีส่วนที่สำคัญที่จะช่วย กระตุ้นให้บุคลากรเกิดความคล่องตัวในการ ปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ส่วนภายนอกองค์กร เช่น สภาพสังคมและวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น องค์กรจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา บุคลากรเพื่อบุคลากรจะได้เตรียมพร้อมรับมือ กับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกอยู่ตลอดเวลา โดยปกติบุคลากรแต่ละคนมีทัศนคติที่ แตกต่าง กันไป การพัฒนาบุคลากรสามารถใช้เป็น เครื่องมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บุคลากรที่ทำงานร่วมกันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้ง ความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี เช่น เครื่องจักรที่ทันสมัย คอมพิวเตอร์ การอบรมให้ บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการ ปฏิบัติงาน เหล่านี้จะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพและ ความรวดเร็วในการทำงานของบุคลากรได้เป็น อย่างดี จากที่กล่าวมา ข้างต้นข้าพเจ้าคิดว่าควร ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรอย่าง

จริงจังและมีความต่อเนื่องเพื่อให้ได้ให้บุคลากร มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

สภาพการณ์ดังกล่าวนับเป็นอุปสรรคต่อ การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปได้ เนื่องจากการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องอาศัย ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ กล่าวคือ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและเป็นคนดี มีคุณธรรม ควบคู่กันไป ในการทำงานที่จะนำพาประเทศให้ผ่าน วิกฤตของสังคมไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับนัก มนุษยศาสตร์อย่างทานพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ ว่า “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ” ท่าน มองเห็นเหตุปัญหาคือ เหตุของความหายนะ ของสังคมโลกที่กำลังก่อตัวขึ้นมา อย่างชัดเจน เพราะนั่นคือท่านมองเห็นว่า ศีลธรรมหรือ คุณธรรม จริยธรรมเท่านั้นจะช่วยแก้ปัญหาได้ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาประเทศให้บรรลุ เป้าหมายและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนในประเทศให้เป็นคน ที่มีคุณภาพก่อน โดยการให้การศึกษา อบรม เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การให้ การศึกษาที่พัฒนาคนเพื่อการประกอบอาชีพ เป็นการพัฒนา คนในเรื่องภายนอก ส่วนการ พัฒนาคนในเรื่องภายใน อันได้แก่ การพัฒนา จิตใจ ด้วยการส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในตัวบุคคล ให้สามารถดำรงตน และ ดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างสันติ และมี อิศรภาพ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ เป็นกระบวนการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ทั้งทาง

กาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาบุคลากร ยังขาดหลักการพัฒนาบุคลากร ที่ถูกต้องเหมาะสมตาม หลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการฝึกอบรมกาย จิต และปัญญาของบุคลากรตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครู เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑

๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑

๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับการปฏิบัติงาน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน ๔ ประการ คือ ๑) ทาน คือ ให้ปันสิ่งของแก่ผู้ที่ควรให้ ๒) ปิยวาจา คือ เจรจาที่อ่อนหวาน ๓) อุตถจริยา คือ ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔) สมานัตตตา คือ เป็นคนเสมอดัน เสมอปลาย ไม่ถือตัว

๒. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๑๘๘ โรงเรียน จำนวน ๑,๗๘๘ คน จึงคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ R.V.Krejcie & D.W.Morgan ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๑๓ คน

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัย และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และและประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ มีลักษณะเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับตัวแปรตามรวม ๔ ด้าน ทั้งหมด ๓๖ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามแบบปลายเปิดในรายด้าน ๔ ด้าน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต๑ สามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ผลการศึกษาในระดับพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต๑ โดยภาพรวม พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต๑ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย มี ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านทาน ($\bar{X} = ๔.๐๒$) ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนางานสอนของตนเองมีความสำคัญ ($\bar{X} = ๔.๑๐$) ๒) ด้านสมานัตตา ($\bar{X} = ๓.๙๓$) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ครู/นักเรียนโดยรวมมีความพอใจในการปฏิบัติงานในด้านสมานัตตาของท่าน ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ๓) ด้านอรรถจริยา ($\bar{X} = ๓.๙๐$) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ครู/นักเรียนโดยรวมมีความพอใจในการปฏิบัติงานในด้านอรรถจริยาของท่าน ($\bar{X} = ๔.๐๘$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ครูมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านปิยวาจา ($\bar{X} = ๓.๘๙$) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่พูดให้กำลังใจแก่นักเรียนที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย ($\bar{X} = ๔.๐๗$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑

๑) จำแนกตามเพศ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้น ด้านอรรถจริยา ที่ไม่แตกต่างกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๒) จำแนกประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้น ด้านอรรถจริยาและด้านสมานัตตา ที่ไม่แตกต่างกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ มีดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ สำหรับครูให้มากขึ้น และอบรมสม่ำเสมอ เพื่อครูจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ มาปรับปรุงพัฒนางานในหน้าที่ของตน นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพและเกิดผลดีกับองค์กร ทำให้เกิดประสิทธิภาพของงานมากยิ่งขึ้น

๒) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ มีดังนี้ (๑) ด้านทาน : ครูควรให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเพื่อแบ่งปันของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ดังนั้น การทำงานจะต้องช่วยเหลือกัน แบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึง การมีน้ำใจที่ดีต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน (๒) ด้านปิยวาจา : ครูควรใช้วาจาประสานไมตรี การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็น

ประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ พุดหรือ เจริญกันด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน (๓) ด้านอัตถจริยา : ครูควรปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ ชัดเจนจิตใจของตนให้เบาบางจากการเป็นคนเห็นแก่ตัว เป็นคนโลภมาก เป็นคนโกรธมาก มาเป็นผู้ที่สามารถจะเสียสละประโยชน์ของตนเองด้วยการช่วยเหลือคนอื่น (๔) ด้านสมานัตตา : ครูควรร่วมทุกข์ร่วมสุขกันทุกคราว การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ผู้ทำงานร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือช่วยเหลือ การทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหัตถ์ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายดังนี้

โดยภาพรวมครูมีแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายด้าน ปรากฏว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน เป็นไปในทิศทางเชิงบวก อาจส่งผลดีต่อประสิทธิผลของงานวิชาการและการปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดผลดีต่อนักเรียนโดยตรง ภาระหน้าที่หลายประเด็นเกี่ยวข้องกับความสามารถในการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิชาการ สร้างผลงานให้กับบุคลากรครูแต่ละคน ได้เห็นผลงานอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยยัง

สอดคล้องกับแนวคิดของสมควร ทรัพย์บำรุง (๒๕๕๑ : ๖๖ - ๑๐๐) ที่เขียนเรื่องธรรมะกับการทำงานไว้ว่าเกี่ยวกับสังคหัตถ์ ๔ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรีและเอื้อเพื่อเกื้อกูล ประกอบด้วย ทาน : เกื้อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเพื่อแบ่งปันของ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ดังนั้น การทำงานจะต้องช่วยเหลือกันแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึง การมีน้ำใจที่ดีต่อกัน ปิยวาจา : ใช้วาจาประสานไมตรี การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พุดด้วยความจริงใจ ไม่พุดหยาบคาย ก้าวร้าว พุดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ พุดหรือ เจริญกันด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน อัตถจริยา : การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ สมานัตตา : ร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ผู้ทำงานร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือช่วยเหลือ การทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ (Maturity) หรือการมี EQ ที่ดี

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหัตถ์ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ พบว่า ครูมีแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหัตถ์ ๔ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าครูมีการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหัตถ์ ๔ เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดของพจนนา ทรัพย์สมาน

(๒๕๕๐ : ๔) โดยเฉพาะด้านทาน การให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาการสอนของตนเอง เช่น การจัดโครงการอบรม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ทำให้ครูเกิดคุณธรรมในจิตใจมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่มากขึ้น โดยเฉพาะการมีจิตอาสา การรู้จักช่วยเหลืองานส่วนรวมและที่สำคัญคือตั้งใจทำงานมากขึ้น ถือว่าค่านิยม ทางด้านคุณธรรม และจริยธรรมเกิดขึ้นในตัวครู สะท้อนให้เห็นผลการปฏิบัติงาน ที่สอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นให้ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเอง จากการทำหน้าที่เป็นผู้สอน ผู้ให้ความรู้ จัดการสอนโดยใช้ตนเองเป็นแหล่งความรู้ สอนเน้นเนื้อหา ยึดตำรา และแบบฝึกหัดเป็นหลัก มาเป็นบทบาทของผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนจากประสบการณ์ของครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ เกิดคุณธรรม ค่านิยม ที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ดังนั้น การนำหลักธรรมสังคหัตถ์ ๔ มาช่วยในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้เกิดการทำงาน และประพจน์ที่ดีต่อองค์กร และเพื่อนร่วมงาน อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในองค์กรด้วยกันเองและระหว่างองค์กรกับบุคลากรมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความความสุข ความสามัคคี ความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการสร้างความรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากร และยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรด้วยความเต็มใจ

ผู้ที่ต้องการประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานจำเป็นจะต้องมีความเข้มแข็งและเป็นธรรมชาติโดยสามารถปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยมีเป้าหมายสูงสุดขององค์กรเป็นจุดสูงสุด ซึ่งสิ่งที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรเป็นสิ่งที่ท้าทาย การนำหลักพุทธธรรมเข้ากับการปฏิบัติงานจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดและสำคัญที่สุด ซึ่งหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ได้แก่ หลักสังคหัตถ์ ๔ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์) ได้แก่ ๑) ทาน (การให้ คือ การเอื้อเพื่อ เมื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน ด้วยสิ่งของ ตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน) ๒) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก วาจาดูดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี) ๓) อัถถจริยา (การประพจน์ประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม) ๔) สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) เมื่อครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานด้วยความรู้ความสามารถและคุณธรรมควบคู่กันไปแล้วสิ่งที่ตามมาคือ การ ประสบความสำเร็จ ของสถานศึกษา สรุปได้ว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานของครูนั้นจะปฏิบัติได้ดีก็ด้วยต้องอาศัยหลักพุทธธรรมคือหลักสังคหัตถ์ ๔ เพื่อพัฒนา

ตนเองและสถานศึกษาสู่ความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ด้านทาน : ครูควรให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ดังนั้น การทำงานจะต้องช่วยเหลือกันแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึง การมีน้ำใจที่ดีต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

๒) ด้านปิยวาจา : ครูควรใช้วาจาประสานไมตรี การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ พูดหรือ เจาจากันด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

๓) ด้านอัตถจริยา : ครูควรปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ ชัดเกล้าจิตใจของตน ให้เบาบางจากการเป็นคนเห็นแก่ตัว เป็นคนโลภมาก เป็นคนโกรธมาก มาเป็นผู้ที่สามารถจะเสียสละประโยชน์ของตนเองด้วยการช่วยเหลือคนอื่น

๔) ด้านสมานัตตา : ครูควรร่วมทุกข์ร่วมสุขกันทุกคราว การเป็นผู้มีความสม่าเสมอ หรือ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ผู้ทำงาน

ร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือช่วยเหลือ การทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ พบว่า ครูมีแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าครูมีการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านสมานัตตา เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะและข้อแนะนำเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูโรงเรียนสังกัดอื่นๆ และในจังหวัดอื่นๆ

๒) ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ด้วยหลักธรรมอื่น

๓) ควรนำผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ไปพัฒนาเป็นรูปแบบการวิจัยอื่นๆ

บรรณานุกรม

- พจนาน ททรัพย์สมาน. (๒๕๕๐). **การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (๒๕๔๙). **พุทธวิธีบริหาร พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (๒๕๕๓). **วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (๒๕๔๖). **ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- _____. (๒๕๔๗). **พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวีรวัฒน์ รอดสุขโข. (๒๕๔๕). **เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ เรื่องสังคหวัตถุ ๔ ไตรลักษณ์ ๓ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ระหว่างการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนและการสอนตามปกติวิทยานิพนธ์**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สนธยา พลศรี. (๒๕๔๗). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สมควร ททรัพย์บำรุง. (๒๕๕๑). **ธรรมะกับการทำงาน**. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๓). **คู่มือการประเมินสมรรถนะครู**. กรุงเทพมหานคร : สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- อัจฉรา โพธิยานนท์. (๒๕๓๙). **การศึกษากับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.